

Desenvolupaments recents en l'àmbit de l'economia internacional

Dr. Joaquim Muns i Albuixech

MOLTES gràcies, amic Carles, per la teva introducció plena d'afecte i de generositat. Es per a mi un plaer estar aquí, a la secció d'Economia de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials, en l'àmbit físic d'aquesta casa que té tant qualitat històrica i tanta transcendència des del punt de vista de la nostra cultura.

El tema que anem a veure avui és, com notaran per l'enunciat de les invitacions, molt ampli, i ho és expressament, és a dir, s'ha buscat que dintre del títol tal i com està plantejat s'hi puguin incloure aquells aspectes que semblin més adients, més interessants. Aleshores es fa obligada una tria per part meva; així el plantejament que penso fer d'aquesta conferència és el següent:

En primer lloc parlarà de la situació econòmica mundial tal com es veu a curt i mit termini. En el marc dels problemes que presenta aquesta situació econòmica internacional, veurem tres tipus de reaccions, tres tipus de plantejaments enfront de la problemàtica existent: per una banda el que en podríem dir reacció global de marxa, d'anada cap a un nou ordre econòmic internacional. Veurem un segon camp de problemes molt important, que és el que fa referència al sistema monetari internacional i la seva adaptació i evolució en el contexte de la situació econòmica internacional d'aquests moments. I en especial veurem què vol dir el reciclatge, quin paper ha de jugar i quins són els seus problemes. Finalment, en una molt breu pinzellada, perquè crec que pot completar bastant el que penso dir, els parlaré breument de l'evolució del pensament sobre el desenvolupament econòmic internacional, sobretot com es viu en aquests moments dins del Banc Mundial, que és possiblement la institució més important dedicada a aquestes tasques des d'un punt de vista operatiu. Anem, doncs, amb el primer aspecte:

La situació econòmica internacional

Com saben, la situació econòmica internacional està caracteritzada per uns trets

fonamentals. Jo en vull destacar quatre i vull fer uns breus comentaris sobre cadascun d'ells i projectar-los al mig termini, entenent per mig termini el període fins a l'any 84-85. El baix creixement econòmic ha estat un dels elements més importants que ha caracteritzat la dècada dels anys 70. En el període 74-79, els països industrials han crescut a una taxa del 2,7% anyal com a promig, enfront d'un promig del 4,7% a l'any en el període 62-72.

Els països en vies de desenvolupament, pel seu cantó, han tingut una taxa de creixement més prop de les que eren tradicionals després de la Segona Guerra Mundial, però com veuran després, això ha estat aconseguit amb un alt preu en termes d'endeutament.

Què podem esperar de creixement per l'any 81 i pel mig termini? Per l'any 81, les perspectives de creixement pels països industrialitzats s'estima que seran del 1,2% i aproximadament del 1,1% a l'any 80. Com a promig 80-81, el creixement serà lleugerament superior al 1%. En l'any 80, en el qual ens trobem ara, el creixement es veu molt fortament afectat per la recessió americana i per taxes també negatives de creixement a Anglaterra i al Canadà. A l'any 81, s'espera que l'economia nord-americana es refaci bastant, però aleshores s'esperen creixements febles dels països europeus i desenvolupats. Per tant tenim dos anys seguits d'un creixement molt flux.

En quant als països en vies de desenvolupament, llurs taxes de creixement del 80 i 81 continuaran sent aproximadament del 5%, o sigui la taxa dels quatre o cinc últims anys, que és un punt per sota de la tendència de la posguerra, però, malauradament, això serà aconseguit mitjançant un creixement important de l'endeutament d'aquests països.

En aquest moment, les perspectives de creixement a mig termini, és a dir, fins al 83-84, no són optimistes i es mouen al voltant del 3% anyal pels països industrialitzats, la qual cosa, evidentment, vol dir que és més baix que el 4,7 del període 1962-72 i àdhuc que el 4,4 de promig del període de 1976 al 1979.

Perquè creiem nosaltres —almenys des de Washington— que aquest mig termini estarà caracteritzat per aquests creixements febles? En primer lloc, perquè la situació dels grans països exportadors de petroli ha variat substancialment en relació a la segona meitat dels anys 70. La seva capacitat d'absorció és en aquests moments més petita. Hi ha problemes d'infraestructura i àdhuc de plantejaments socials; hi ha també la guerra molt lamentable entre Irak i Iran, que evidentment exerceix almenys de moment un efecte depriment. Aquesta menor capacitat d'absorció dels països petrolers es traduirà en un menor dinamisme del comerç internacional. Aquest comerç que havia crescut en els anys daurats cap un 9 i un 10% al any en termes reals, ha estat creixent a la segona meitat dels anys 70 al 5% en termes reals i el 80 i 81 creixerà només un 3%. L'esperança que arribi un altre cop a la cota del 5 corresponent a la segona meitat dels anys 70 és pera ara l'objectiu que sembla més realista d'assolir.

Si el comerç internacional, per aquest efecte de menor capacitat d'absorció dels països petrolers, no pot ser un agent dinamitzador, aleshores ens trobem que els països industrials l'únic element d'aquest tipus important que hi pot haver és la demanda interior. Però aquí notem una persistència molt forta de les tendèn-

cies inflacionàries, i això fa que no es pugui pensar, almenys d'una manera racional excepte que hi hagi canvis i trastorns fonamentals del pensament econòmic, amb una expansió de la demanda interior. Mentre hi hagi taxes elevades d'inflació, ni Alemanya, ni el Japó ni els Estats Units, que són els països que tenen la major força en aquest camp, estan disposats a reemprendre una dinamització de la seva economia. Un exemple el tenen en l'actual situació d'Estats Units, on les autoritats americanes estan fent tot el possible per tallar la reactivació que sembla que ja comença, perquè creuen que les expectatives inflacionàries no han estat encara degudament controlades.

Crec que també hi haurà un altre element fonamental que farà que el creixement a mig termini sigui feble i això és el descuit en que s'ha trobat la inversió en els últims anys, en uns països mes que en altres, però aquest ha estat un element descuidat fonamentalment en aquest període de dificultats econòmiques. La productivitat, per la seva banda, també ha mostrar signes inequívocs d'una debilitat coyuntural. Per tant, el sortir d'aquesta situació portarà necessàriament un augment important de la inversió, que serà destinada fonamentalment a energia i altres camps bastant bàsics, amb una relació capital —producte molt alta i per tant, amb una capacitat reduïda de generar creixement i llocs treball.

Per la seva banda, la capacitat de creixement dels països en vies de desenvolupament que no exporten petroli depen fonamentalment de llur capacitat exportadora, i aquesta es veurà afectada d'una manera molt forta per les baixes taxes de creixement dels països industrialitzats. De manera que estem en un cercle tancat on realment no es veu de veritat cap element que pugui ser extraordinàriament dinamitzador de la situació econòmica actual. Per tant, a mig termini, cal pensar que totes les dades apunten cap a un creixement baix, el qual no vol dir un plantejament inútil. Cal pensar que si en aquests anys de creixement moderat es produeixen els ajustaments econòmics en els sectors que calgui i de la manera adequada, es poden posar les bases perquè a la segona meitat dels anys 80 es pugui tornar a tenir un creixement econòmic més adient i més dinàmic.

El segon punt fonamental de la situació econòmica en el moment actual i en els anys 70 ha estat la inflació. Aquesta inflació ha estat molt important, i realment a l'any 80 i a l'any 81 s'està anant, en els països industrialitzats, a unes cotes del 9 i 10% de promig, i en els països en vies de desenvolupament per sobre del 20%. Com ja els he dit abans, aquesta inflació s'ha constituït com a punt clau de la lluita dels països industrialitzats; encara que sembli per a molts que el que hauria de ser el punt focal és la col·locació i l'atur, el constitueix la inflació. És difícil saber què passarà amb la inflació a mig termini, però hi ha uns quants elements que es poden manipular per veure quines podrien ser les perspectives en aquest camp.

Per una banda està un element tant poc fiable i tant poc susceptible de predicció com és el mercat internacional del petroli, en el que no sabem què pot passar. Un altre element fonamental és la major o menor conscienciació col·lectiva en relació amb el problema de l'ajustament. Suposant que hi hagi una voluntat

política per ajustar les economies a les noves dades de la situació internacional, la major o menor conscienciació de les forces socials és un element determinant en les prediccions inflacionàries del mit termini.

Finalment, el tercer element que jo citaria com a bàsic seria la capacitat i agilitat que sàpiga imprimir-se a les economies per a generar recursos. Això sempre és important, però ho és més encara en un moment en que la necessitat d'adaptacions i de desplaçaments dels factors productius són substancials. És un moment de transformació profunda de les estructures econòmiques. Això fa que la capacitat, agilitat i flexibilitat per a produir aquestes adaptacions sigui, naturalment, un element important en la predicció de les taxes inflacionàries al mig termini.

No sembla que tot això es combinarà de tal manera que es puguin aconseguir disminucions espectaculars de les taxes d'inflació. El que nosaltres a Washington estem ara pensant és que si tot funciona mitjanament bé, és a dir, si no hi ha situacions catastròfiques en el mercat del petroli, si hi ha un mínim acceptable de conscienciació col·lectiva i també un mínim d'agilització de l'economia, es pot obtenir una gradual disminució de la inflació a mig termini, però bastant gradual i lleugera. D'altres pensen que no serà possible, ja que les tensions inflacionàries s'han arrelat en les mentalitats, i en el funcionament econòmic, de manera que serà molt difícil disminuir de forma significativa l'inflació. Bé, jo m'inclino a pensar que si, com els he dit, funcionen mínimament bé els elements bàsics, es pot obtenir una certa disminució significativa de la inflació, però lleugera i a mig termini, ja que hauria d'haver-hi un joc de forces molt adient perquè arribéssim a aconseguir taxes d'inflació com eren les dels anys 60.

El tercer element fonamental de la situació és l'atur, que és francament greu i del que cal dir que les forces de mig termini juguen contra la solució d'aquest problema. No solament perquè tota la inversió projectada, sobretot en el camp energètic, que es pensa que pot arribar a ser d'un 3% del Producte Nacional Brut dels països industrials, és una inversió molt poc creadora de llocs de treball, sinó perquè la resta d'inversió serà, segurament, molt racionalitzada de cara a l'aprofitament màxim del capital, i jo crec que també perquè l'evolució tecnològica d'aquest moment juga, decididament, en contra del treball. Això vol dir que les tècniques d'automoció, de computació, l'electrònica, etc. estan plantejant uns fenòmens absolutament increïbles d'automoció que fan que fàbriques que abans treballaven amb mil obrers puguin funcionar, ara, amb cinquanta obrers.

Tot està automatitzat i robotitzat i funciona amb un grau d'eficiència més gran que ara. Aquest és un problema molt greu i jo crec que l'única resposta que pot solucionar el problema és l'agilització màxima de tots els mecanismes econòmics.

Finalment, el quart element fonamental de l'actual crisi econòmica internacional són els desequilibris del sector exterior. Aquests desequilibris presenten des de l'any 73-74 un tipus d'evolució cíclica que vindria a ser el següent: fort impacte dels preus del petroli, desequilibris globals de magnituds molt espectaculars, i fase d'ajust en els anys següents. Aquesta fase d'ajust ha estat particularment ràpida en els anys 70, però és difícil pensar que sigui tan ràpida als anys

80. En el termini de la perspectiva 84-85 que ens hem plantejat, els mateixos elements que els he mencionat, és a dir, la incapacitat d'absorció dels països petrolers, l'acumulació del deute tan important que s'ha produït en els països en vies de desenvolupament, la major debilitat de les economies de cara a l'ajust, etc., fan pensar que sigui difícil el que el retorn a un major equilibri, ja que no a un equilibri total, es produeixi de manera tan ràpida o relativament ràpida com als anys 70.

Estem doncs, en una situació internacional que heredem dels anys 70 s amb unes característiques que com he dit són creixement dèbil, inflació, atur i desequilibris del sector exterior, en una projecció a mig termini, aquests elements no presenten símptomes de canvis substancials. Ofereixen una simptomologia, diguem-ho així, d'una millora progressiva i gradual, però que comportarà una debilitat encara substancial en els plantejaments de base.

Enfront d'aquesta situació, quines són les línies d'atac? Quines són les línies de convergència de pensadors, polítics, teòrics, etc., cara a la solució d'aquests problemes? Evidentment se'n podrien trobar moltes de línies d'atac, moltes línies d'actuació, però jo el que he fet, com he dit al començament, és triar aquelles que em semblen més importants.

La primera d'aquestes més importants que he triat, és el que jo en dic la marxa cap el nou ordre econòmic internacional, és a dir, el plantejament global que diu: les coses en aquest moment no funcionen, el sistema de Bretton Woods no serveix, i per tant, en el que hem de pensar és en una nova estructura econòmica mundial. Quina ha de ser aquesta nova estructura? I aquí, el que potser podríem fer és un repàs ràpid, ja que el temps no dóna més de sí, de les principals línies de pensament i d'acció que es dirigeixen cap el plantejament d'un nou ordre econòmic internacional. Si imaginem una línia d'atac, un exèrcit, comencem per l'ala de la dreta. Aquesta està formada per una barreja molt nombrosa de neoclàssics, de liberals, i del que podria ser l'estructura bàsica de les institucions existents. En aquesta ala dreta hi estarien la Comissió Trilateral, l'Atlantic Institute for International Affairs de París, el Council on Foreign Relations de New York, l'Overseas Development Council de Washington. Tots ells centres de recerca vinculats clarament amb el pensament neoclàssic i liberal.

El plantejament de tots aquests centres d'estudis és, fonamentalment, el convenciment de que l'actual sistema econòmic internacional és l'adequat, i que l'únic que és necessari és una adaptació seriosa. Aquesta no ha de voler necessàriament dir la correcció d'elements del sistema o la seva reestructuració, sinó que per a molts dels partidaris d'aquest enfoc, el que cal en molts casos és fer que el sistema funcioni més lliurement, sense entrebancs, més d'acord amb la seva puresa estructural. Això vol dir, més d'una vegada, l'accentuació precisament de les característiques que estan a la base del sistema, com per exemple la llibertat del moviment de capitals i de mà d'obra, llibertat de moviment comercial, etc. Aquesta tendència no pot rebutjar, com és normal a l'acabar el segle XX, les intervencions governamentals, però considera que aquesta acció pública ha d'anar sobretot destinada a reforçar el funcionament lliure i competitiu de les forces del mercat, a les que es veu com el determinant més important de l'eficàcia del sistema. Aquest corrent no descarta l'ajuda econòmica de tipus con-

cessional, però jutja que el medi més important pel desenvolupament econòmic ha de venir del propi esforç, reflectit en unes taxes adequades d'estalvi.

L'ala esquerra d'aquesta marxa cap el nou ordre econòmic internacional està constituïda pels pensadors i polítics de formació o creença marxista. El punt central d'aquest corrent és la consideració que l'actual ordre econòmic internacional és el resultat del mode de producció capitalista. De la mateixa manera que aquest porta, dintre dels països en els quals predomina aquest sistema, a una divisió i enfrontament de classes amb l'explotació de les unes per les altres, el mateix passa, segons aquest punt de vista, a nivell internacional. Així, doncs, uns països són objecte d'explotació pels altres. El que cal, segons aquests pensadors, és arribar a la transformació dels modes de producció a nivell nacional perquè això mateix es reflecteixi en l'ordre internacional. Segons molts dels pensadors d'aquest grup, això ha de venir donat per plantejaments des de la perifèria, és a dir, fent els països en vies de desenvolupament ús dels seus recursos fonamentals que són les matèries primes. Altres pensadors creuen que la crisi ha de provenir del centre, és a dir, dels propis països capitalistes.

Aquest punt de vista marxista té una traducció política pels representants dels països comunistes en els fòrums internacionals que comporta els següents elements entre altres: primer, els problemes bàsics del món es deuen a les tendències imperialistes i explotadores derivades del model capitalista. Segon: aquest ha de ser canviat i això s'ha d'obtenir mitjançant el control de les empreses multinacionals, la mobilització i l'ús més efectiu dels recursos interns i la democratització dels mecanismes de control de les organitzacions internacionals de manera que s'assegurin els drets i la participació en plà d'igualtat de tots els països en aquestes institucions. Tercer: els països socialistes no són responsables de l'actual estat de coses i no tenen, per tant, la responsabilitat d'ajudar als països pobres com tenen els països capitalistes com a culpables que en són. Amb la confrontació de blocs en el sí dels organismes internacionals, aquesta posició es tradueix en una actitud de recolzament sistemàtic dels països en vies de desenvolupament quan es tracta de lluitar per una major igualtat, i de replegament silenciosos i discret quan del que es tracta és de fixar objectius d'ajuda financera cap als països més pobres.

Hi ha un tercer component d'aquesta marxa cap al nou ordre econòmic internacional que estaria constituït pel que podríem dir-ne els internacionalistes i els social-demòcrates. Aquest és un grup molt interessant de pensadors i polítics que dintre de l'esquema que hem seguit fins ara podríem considerar com de centre-esquerra. En aquest camp podem situar-hi el famós Club de Roma i la seva obra col·lectiva d'estructuració del nou ordre internacional, de la que va ser coordinador el prestigiós economista holandès Jan Tinbergen. L'Institut d'Estudis pel Desenvolupament de la Universitat anglesa de Sussex ha donat també membres molt importants en aquest grup, i que han tingut actuacions destacades a la família de les Nacions Unides i particularment a la O.I.T. Però el component més important que reflecteix aquesta tendència del pensament que hem dit internacionalista i social-demòcrata és sense dubte el Rapport Brandt, que ha sortit fa molt pocs mesos. Aquesta obra és el resultat dels treballs d'una comissió de polítics i homes públics dirigida per l'ex-canciller alema-

ny Brandt, un dels social-demòcrates més notoris del moment. Aquesta comissió va ser creada com a resultat d'una iniciativa del senyor McNamara, President del Banc Mundial. Els punts més importants del pensament englobat en aquesta tendència són ben importants: d'una part la consideració que l'evolució cap un nou ordre econòmic internacional no es pot fer ni segons la visió de simple perfeccionament de l'actual, com preconitzen els neoclàssics i liberals, ni segons les tàctiques de lluita, enfrontament i revolució que demanen els marxistes. El que cal, segons aquests polítics i pensadors, és una acció decidida i conscient sobre el sistema per treure'n les contradiccions, establir-hi més justícia i fomentar-hi decididament el desenvolupament. La base d'aquest esforç ha de ser la concepció d'una economia mundial muntada sobre la interrelació i la interdependència. Aquestes no solament són inevitables, sinó també necessàries; ara bé, aquesta interdependència no ha de ser entesa com a joc lliure de les forces del mercat, sinó com a detonador de quelcom més bàsic: la solidaritat. Aquesta s'ha de traduir en dues preocupacions: per una banda, la recerca d'una major igualtat i simetria en les relacions internacionals, i per l'altra, la necessitat d'incorporar els fluxes de transmissió de recursos reals entre els països com un ingredient fonamental del nou ordre econòmic internacional.

El punt de vista que estem descrivint representa, doncs, el reconeixement dels països industrials de que el nou ordre econòmic internacional ha de cercar la justícia i el desenvolupament mitjançant un cert desequilibri en el funcionament de l'actual sistema a favor dels països en vies de desenvolupament. És com si diguéssim que per introduir justícia en el tractament de dues coses desiguals cal injectar-hi una certa dosi de desigualtat en sentit contrari. I per fer això, el Rapport Brandt no en té prou amb fer una crida a la solidaritat ni en esgrimir els arguments de la guerra i de la destrucció que poden resultar d'una manca de sensibilitat per aquests temes, sinó que proposa, també, coses tan interessants com taxes específiques, sobre, per exemple, el Producte Nacional Brut, el comerç internacional, les despeses militars, etc., per augmentar els fluxes de recursos cap als països pobres.

Finalment tindriem l'ala que en podríem dir "tercermondista", una ala que ha estat reflectida amb el que s'ha vingut a dir el Fòrum del Tercer Món, que és una coordinadora, d'una estructura molt flexible i no institucionalitzada, de pensadors i polítics que pertanyen a la UNCTAD, CEPAL, Institut de la ONU per la Planificació del Desenvolupament, etc.

A nivell polític, la força d'aquesta agrupació s'ha manifestat sobre tot en el Grup Dels 77, que ve a ser l'agrupació dels països en vies de desenvolupament per l'assoliment de les seves finalitats econòmiques. Aquest grup té més prestigi i més força que el Grup de Països no Alineats, que té més un caire polític i està molt més radicalitzat.

El punt de vista dels autors tercermondistes és el de que cal introduir un nou sistema econòmic internacional, ja que l'actual no és aprofitable. Hi ha un rebuig d'aquest sistema, i per tant no es tracta ni de millorar-lo ni de depurar-lo (com volen els neoclàssics), ni es tracta de netejar-lo dels seus elements contradictoris (com volen els social-demòcrates), sinó de buscar un nou sistema guiat pels principis d'igualtat i de justícia. Aquest sistema ha de venir a través d'una

acció decidida que introdueixi les desigualtats inverses, és a dir, les desigualtats a favor dels països en vies de desenvolupament, a base d'avantatges especials en el terreny comercial i a base de transferències masives de recursos financers cap aquesta zona del món.

Per aconseguir totes aquestes conquestes, els tercermondistes cerquen incrementar tant com sigui possible el seu pes a l'actual estructura institucional del món —Fons Monetari Internacional, Banc Mundial— i crear unes noves institucions on d'entrada puguin tenir una força superior a la dels països industrials. Altres elements importants d'aquest pensament són les garanties pels preus de les matèries primers, la creació de tecnologia adequada als països en vies de desenvolupament i l'establiment d'un vincle entre la creació dels drets especials de gir del Fons Monetari Internacional i l'ajut pel desenvolupament.

Tenim, doncs, una reacció global, amb barreja de pensadors i polítics, que està constituïda per una marxa cap un nou ordre econòmic internacional. Se sent la necessitat de plantejar un nou ordre econòmic internacional i hi ha uns corrents, que van des de la dreta (els neoclàssics i els liberals) fins a l'esquerra (els marxistes) passant per dos que es troben al mig: els internacionalistes i els social-demòcrates, amb la seva obra màxima que és el Raport Brandt, i els tercermondistes que els podem situar entre els social-demòcrates i els marxistes (es mouen en aquest terreny, moltes vegades acostant-se més als internacionalistes i d'altres acostant-se més als marxistes).

Passem ara a un altre camp de problemes, que és el que fa referència al Sistema Monetari Internacional i la seva adaptació en el context de la situació econòmica internacional. En els anys 50 i 60 es produeixen una sèrie de fenòmens que invaliden aquest sistema. Un d'ells deriva del propi èxit del sistema, és a dir, el repartiment de poder econòmic i fins a cert punt polític; un altre és la descolonització, i finalment l'aparició com a problema fonamental, dintre de les preocupacions del món, del desenvolupament.

Aleshores, això fa que aquest sistema es trobi a finals dels anys 60 començament dels 70 funcionant difícilment, entrant en un període de crisis importants que aboquen a l'any 71 amb el trencament del lligam entre l'or i el dòlar, i el 72-73 amb una generalització de la flotació de les monedes.

Ara bé, l'element més important que està determinant en aquest moment el caire que està prenent el Sistema Monetari Internacional i que està, en certa manera, retardant el restabliment d'un sistema semblant al de Bretton Woods. Són els grans desequilibris dels balanços de pagaments. Això ha portat a primer pla de l'actualitat el problema del que vostès han sentit a parlar sens dubte molt, del reciclatge, és a dir, la necessitat de que s'estableixi, a nivell internacional, un sistema de circulació financiera des dels països superhabitaris fins als països deficitaris amb la suficient intensitat, flexibilitat i encert de canalització que pugui mantenir un mínim necessari de desenvolupament i de creixement econòmics.

L'aparició del reciclatge té moltes implicacions tècniques i sobre el pensament econòmic sobre les quals no m'hi puc estendre, però de les que m'agradaria destacar-ne alguna. En primer lloc la concepció que el món actual, a diferència del món de Bretton Woods, és un món en desequilibri com a situació base. Així com el sistema de Bretton Woods partia de la base que l'equilibri de les ba-

lances de Pagaments és la situació normal i general i les desviacions solen ser culpa dels països, que han de fer un pla d'estabilització per tornar a restablir l'harmonia, el reciclatge en l'actual concepció dels desequilibris internacionals ve a ser el reconeixement de que la situació de desequilibri és important, és intensa i és la situació més generalitzada. Així el que s'ha de fer davant d'això és un esforç internacional de reciclatge de molts països que ja no tenen en les seves mans, la possibilitat d'adaptar-se als nous desequilibris. Pel seu propi esforç una altra implicació important quan es parle de reciclatge és la nova dimensió del cicle econòmic. Tota la filosofia de Bretton Woods s'ha basat en cicles curts, de tres anys normalment, que era el termini pel qual es deixaven els diners del Fons, i es creia que els països podien restablir el seu equilibri econòmic. El reciclatge, en l'enfoc actual, significa el reconeixement de que els cicles s'han allargat, i el retorn a l'equilibri és una tasca molt més a mig i llarg termini.

Per altra banda, el reciclatge en el mig termini que se'ns acosta, és a dir, en aquest mig termini de creixement feble que ja hem caracteritzat abans, en aquest mig termini en el qual, per tant, el reciclatge es monta com a peça bàsica per que el que aquest reciclatge sigui compartit més igualitàriament per la banca, pel països i pels organismes internacionals. Així com el dels anys 70 ha estat sobretot en mans de la banca, no es veu ara possibilitats que això es reproduïxi, perquè la banca té un nivell d'endeutament molt important, molt concentrat en alguns països, i la situació i el sentiment de risc de la banca és, en alguns casos, molt elevada. Per tant, tenim com a peça fonamental en aquest moments, en el camp del sistema monetari internacional, el reciclatge, que vol dir el transvàs massiu de recursos dels països amb superàvit als països amb dèficit. Aquest reciclatge no només vol dir una tasca quantitativa i operativa, sinó que també vol dir, com els acabo d'explicar, una nova concepció del procés d'ajust, més estructural i amb més responsabilitat per part de la comunitat internacional i més a mig i llarg termini que no pas a curt.

Finalment, deixeu-me que us doni unes pinzellades sobre un altre camp bàsic actualment que és el del desenvolupament. El reciclatge necessitarà ser complementat per un augment de l'ajust econòmic. No hi ha cap altra possibilitat pels països més pobres entre els països en desenvolupament, la capacitat d'endeutament dels quals és molt petita; no hi ha cap altra possibilitat —posem per cas els països de la meitat sud de l'Àfrica i de l'Àsia del sud— que pensar que en l'ajut econòmic. Però en aquest camp també s'està produint un fenomen d'evolució del pensament sobre els desenvolupament, molt perceptible des del Banc Mundial.

Em permetran que faci una mica d'història des dels anys 50. En aquells moments, el desenvolupament es veu com una tasca fonamental d'inversió en els països pobres, sobretot en obres d'infraestructura. Es posen en funcionament el Banc Mundial i d'altres regionals. És el moment de les grans obres d'infraestructura, de la fe en l'infraestructura que permeti posar les bases del creixement.

Als anys 60, el problema del desenvolupament i de la pobresa s'aguditzava i es veu que el resultat d'aquestes inversions de finals dels anys 40 i 50 produeixen efectes sobre el creixement econòmic molt lents, i es pensa que cal accelerar el procés i que cal acostar-se més a l'home. En aquesta fase comença a prestar-se gran

atenció a camps com la sanitat, el desenvolupament rural —arrelar la gent al camp donant-li's més possibilitats de desenvolupament i posant algun tipus d'indústria, etc. Moltes de les inversions del Banc Mundial es desvien des d'aquestes grans obres d'infraestructura, moltes vegades faraòniques, a les que els acabo de mencionar. Però és que ara hem arribat a un punt molt important en els últims anys, que és un apropament total a l'home, és a dir, l'home no solament és destinatari del desenvolupament sinò que també és l'instrument per aquest desenvolupament. La inversió que es fa és directament sobre l'home en camps tals com els de l'educació, nutrició, salut, vivenda i aigua i sistemes d'higiene.

S'ha trobat que la relació entre aquestes necessitats bàsiques i el desenvolupament és molt elevada i molt ràpida. S'ha trobar, en segon lloc, en estudis bastant seriosos, que no és correcte la teoria tradicional, en certs temps bastant arrelada, de que s'ha d'anar a una infraestructura i que quan s'arriba a un cert grau de renda llavors s'enceten els aspectes socials. Ara es creu que aquests objectius d'actuació directe sobre els serveis més en relació a l'home es poden assolir, es poden cercar i es poden aconseguir a nivells veritablement baixos de renda.

Per tant tenim tot un nou món que se'ns obre en el desenvolupament, en el qual passem per unes tècniques molt petites d'actuació sobre camps que estan en relació directe amb l'home, camps que incideixen ràpidament sobre el seu benestar amb la consideració de que el rendiment econòmic de l'actuació sobre aquests camps és molt més elevat, significatiu des del punt de vista estadístic i ràpid. Això representa per nosaltres en aquests moments, en el Banc Mundial, un repte importantíssim perquè hem d'adequar tota l'estructura de funcionament de la institució i de préstecs a aquesta nova concepció, hem de treure una mica la concepció de les grans obres d'infraestructures, i pensar que hem d'actuar a uns nivells molt més petits, però molt importants. Jo els he volgut citar aquest exemple perquè crec que és una de les coses més significatives que s'estan produint en el camp del desenvolupament, és a una major conscienciació del desenvolupament com una responsabilitat social, no com una inversió.

Bé, crec que ja és l'hora de que acabi i penso que com a síntesi podríem dir que estem en una situació econòmica internacional difícil, heredem una situació debilitada dels anys 70, amb un ajust incomplert, que sofreix un fort sotrac en el 79-80, amb una altra sustancial pujada dels preus del petroli que obliga a un altre procés d'ajust. Pensem que en aquest moment, l'ajust, en el millor dels casos, serà un ajust lent, a mig termini, el que significarà que en els pròxims tres o quatre anys ens mourem en unes taxes de creixement relativament febles, amb una problemàtica d'inflació que es seguirà manifestant i que minvarà lleugerament, una problemàtica certament molt seriosa d'atur i un retorn lent a un major equilibri de les balances de pagaments. És fàcil que en aquest context continui els esforços per a trobar un nou ordre econòmic internacional. Aquests esforços són, de moment, més sobre el paper que sobre la pràctica, però és interessant d'anar veient què passa en aquest camp, d'anar observant la marxa d'aquest exèrcit que els he descrit. Això té molt interès perquè ens obliga a reflexionar sobre el sistema internacional com un tot, una reflexió sobre el conjunt, però, evidentment, allà on serà necessari fer actuacions concretes serà en camps específics —ja els he citat dos per semblar-me els més significatius—

que són els camps del sistema monetari internacional, on la tasca dels pròxims anys és el reciclatge, i l'ajuda al desenvolupament, que ha d'augmentar en magnitud i ha d'anar cap a un desenvolupament la concepció del qual està evolucionant. Cal pensar que el que pot passar depèn de l'actitud de cadascú, dels seus convenciments, del seu enfoc, però nosaltres pensem en aquest moment, des d'institucions com el Fons i el Banc, que encara queda molta base en els països, que hi ha un sistema institucional que funciona i una banca internacional que ha mostrat una capacitat d'adaptació molt gran. Si hi ha un mínim de resposta de les forces socials, de calma política a nivell internacional, es pot aconseguir posar en la primera meitat de la dècada dels 80 una altra vegada els fonaments per a un desenvolupament econòmic a nivell internacional més dinàmic i més com l'hem tingut fins fa pocs anys.